

İrlanda'da Öğretmen Yetiştirme Sistemleri

Angela de BRUCH*
Çev.: İlknur EGEL**

Günaydın, bayanlar ve baylar, kısa bir zamanda hazırlanıp sizlerin karşısına çıkmama rağmen burada sizlere hitabetmekten ne kadar mutlu ve şanslı olduğumu belirtmek isterim.

Ben İrlanda'da ve İsveç'de öğretmen yetiştirme ile ilgilendim ama bugünkü konum İrlanda'da öğretmen yetiştirme sistemleri. Sanırım İrlanda'nın bu alandaki tarihi Türk eğitimcilerinin özel ilgilerini çekebilir çünkü yüzyılımızın yirmili yıllarına kadar her iki devlet iki yüzyıl boyunca imparatorluk halinde idi. İrlanda 1916 yılında geçici olarak Cumhuriyetini ilan etti, 1919 yılında'da ilk hükümetini kurdu ve 1922'de (6 vilayeti hariç) İngiltere'den tam bağımsızlığını kazandı. Türkiye'de 1923 yılında bir Cumhuriyet oldu. Hem Atatürk, hem İrlanda Cumhuriyetini kuranlar, kendilerini eğitime adanmış insanlardı. Başka benzer yönler de var ama biz şimdi öğretmen yetiştirme konusu üzerinde duralım.

Eğitim bir ulusun kurulduğu temel taşlarından biridir. "Bana bir çocuk verin ve ben size bir adam veririm", atasözünde doğruluk vardır. Kişiler devletlere biçim verirken öğretmenler de kişileri biçimlendirir.

Unutmamalıyız ki, onyedinci yüzyılda İrlandalıların eğitimde aradıkları dilleri, tarihleri ve dini istekleri bastırılmış idi, fakat ortaya çıkan İrlanda devletinin üstünlüklerinden biri de, eğitim sistemini insanların isteklerine göre yeniden oluşturması ve çağdaşlaştırması idi.

* Uludağ Üniv. Eğitim Fak. İngiliz Dili Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim Görevlisi

** Uludağ Üniv. Eğitim Fak. İngiliz Dili Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim Görevlisi

Sizlere İrlanda'lıların eğitime olan bakış açılarının kısa bir özgeçmişini sunayım. Milad'tan sonra 432 yılında Hıristiyanlığın ve okur yazarlığın yayılması bir çok yönde olanak sağlamışlardır. En azından manastırlara öğrenim için gidenler, kendilerini dini konularda çalışmaya adanmışlar, bunun sonucunda da ta altıncı yüzyıla dayanan tarih, edebiyat, soy ağaçları ve filoloji gibi bilgilerle dolu olan yazılar elimize geçmiştir.

Bu bozulmamış kayıtlardan biliyoruz ki bardic yada druidic okulları (bu okullar şiir'e ağırlık verirdi) altıncı yüzyılın öncesinden başlayarak İngilizlerin 1607'deki Gaelik'lerin devrimine kadar devam etmiştir. Öğretilen dersler İrlanda dili ve edebiyatı, hukuk, tıp, matematik, astronomi ve Hıristiyanlıktan sonra da Latince ve Yunanca dersleri de eklendi. Okullar sonbaharda açılır ve ilkbaharda guguk kuşun ilk ötüşüne kadar devam ederdi. Belli aileler şiir üzerine ağırlık verirdi. MacDonalds'un bugün hamburger üzerine ağırlık verdiği gibi! Kimi aileler tıp ve diğer konular üzerinde uzmanlaşmışlardı.

Günümüzde de olduğu gibi, 12. yüzyıla kadar pek çok akademisyenin tüm bilgilerini yazıya dökmesi veya teorilerini açıklamaları uğursuzluk veya belki de tehlikeli sayılırdı. Aksi takdirde ağır bir şekilde eleştiriler veya sahtekarlıkla suçlanırlardı. Profesörler engin bilgilerini büyük bir gizlilik içinde saklamayı yeğlerdi. ve böylece bilgi de saklanmış oluyordu ve ancak sözlü olarak iletiliyordu.

Öğrencilere gündüz eğitim veriliyordu ve geceleri de öğrenciler, edinmiş oldukları bilgilerin etrafında kurallara uygun ölçülerde şiir yazmaları gerekirdi ve bu şiirlerin ertesi sabahı sunulması istenirdi. (Benim öğrencilerim bundan sonra böyle yapmak zorunda kalacaklar). Öğretmen olabilmek için bunun gibi yedi yıl eğitim gerekmektedir idi, profesör olabilmek için de yirmi yıl.

1593 yılında, Per Se, isimli ilk üniversite Dublin'de Kraliçe I. Elizabeth tarafından kuruldu. Ağırlık tıp, klasikler ve fen üzerine verilmişti, ama İrlanda ve Katolik dini yasaklanmıştı. Daha eski olan yerli okullar gizlice gelişmeye devam ediyordu, fakat 1793 yılında ulusal bir üniversite sistemi kuruldu. Bu ikili sistemden dolayı, eğitim alanında çok sayıda çok iyi derecede İngilizce, İrlanda dili, Latince, Yunanca ve matematik bilen öğretmenler yetişti.

Devletin kurulmasıyla, öğretmen yetiştirme sistemi gelişti. Britanya Hükümeti'nden önce, öğretmenlik rastgele bir olay sayılırdı. Çok başarılı öğrenciler onbeş yada onaltı yaşında iken gerçek öğretmen olmadan öğretmenlik yaptıkları sık sık görülüyordu.

1922'den sonra, iki basamaklı bir sistem kuruldu:

1) İlkokul öğretmenleri, Yüksek Öğretmen Okullarında iki yılda yetişiyordu. Okula kayıt olanlar 17/18 yaşındakiler idi ve buraya girebilmek için iki yol vardı:

(a) Ortaöğretimde başarılı olup, 14 yıllık bir okul hayatından sonra bir de Bitirme Sertifikası sınavından geçerek, ki burada alınan dokuz dersin hepsinden

geçerli not almak gerekirdi, bunlar örneğin İrlanda dili, İngilizce, matematik ve Latince veya Modern dillerden biri idi. Bütün bunlar öğrencinin mülakata girebilmesi için zorunlu idi. Bir de ek olarak öğrencinin müziğe olan kabiliyeti önemli idi, şarkı söylemesi veya bir enstrüman çalması gibi, el becerileri de gerekli idi – dikiş, örgü, tahta oymacılığı veya başka el işleri.

Mülakatlar, öğrencilerin insanlarla nasıl iletişim kurduğuna ve ses tonunu nasıl ayarladıklarına dayanarak değerlendiriliyordu. Buradan görüyoruz ki öğretmen olabilmek için yüksek bir akademi başarısının yanısıra başka değerlerin de önemi vardı.

(b) Hazırlık okulları vardı, öğrenciler buraya oniki yaşında kayıt olurlardı. Buradaki öğrenciler altı aylık bir özel hazırlıktan sonra Öğretmen Yetiştirme Okullarına kayıt olabiliyorlardı.

Bu okullar farklı mezheplere dayanıyordu örneğin Katolik, Protestan, Yahudi.

Çağımızın yetmişli yıllarının ortalarına kadar Öğretmen Yetiştirme Okulları öğretmen yetiştiriyordu. Ağırlık, nasıl öğretilir üzerine verilmişti. Öğretmen adayı vaktinin yarısını gerçek bir sınıf ortamında, ya deneyimli bir öğretmenle birlikte ders vererek ya da müfettiş tarafından gözlemlenerek geçirirdi, bu gözlemler, sık olurdu, final sınavının büyük bir bölümünü kapsıyordu.

Bu sistem, öğretme sanatında yüksek motivasyonlu ve yetenekli ilkokul öğretmenleri yetiştiriyordu. Bilgiyi aktarabilme kabiliyeti, bilgiyi sındırmekten daha önemli idi.

Orta öğrenim ve meslek okulu öğretmenleri dört yıllık bir lisans veya diploma eğitimini başarıyla tamamladıktan sonra ve Yüksek Eğitim Yetkililerinin görüşme kurulundan sonra öğretmenliğe uygun bulunursa, bir yıllık Yüksek Diploma Eğitim programına katılır ve burada vaktinin çoğunu tek başına gerçek bir sınıf ortamında müfettiş denetimi altında ders vermekle geçiriyordu.

Son olarak, Yüksek Diploma Eğitim programının sonuçları hem akademik başarıya hem sınıf içi performansa dayanırdı.

Yetmişli yıllarının ortasında ise, Yetiştirme Okullarından mezun olanların arasında bir hareket başlamıştı. Bundan önce onlara "Ulusal Öğretmenler" ünvanı verilmişti. Onlar alınacak derslerin sayısının azalmasını ve DİPLOMA statüsü yerine Derece statüsü istemişlerdi. İsteklerinde başarılı idiler ve yetmişli yıllarının sonlarında Lisans Derecesi programı, eski Ulusal Öğretmenler Eğitim programının yerini aldı. Bundan sonra öğretmen adayları iki ders seçebildiler, mesela İrlanda dili ve İngilizce veya müzik ve tarih gibi ama bunun yanısıra ana dersleri olan Psikoloji ve Pedagoji/Öğretim Yöntemleri derslerini de almak zorunda idiler. Üç yıllık bu programdan sonra Üniversite mezunu olabiliyorlardı. Yılda oniki haftalık bir staj devresi halen bu programın önemli bir parçasıdır.

Her dil öğretmeni adayının, öğretmeyi amaçladığı dilin ana dil olarak konuşulduğu ülkede öğrencilik yıllarının en azından dörtte birini bu ülkede geçirmesi, bu programın asıl olumlu özelliğidir. Getirdiği diğer olumlu özellik ise, hangi branş olursa olsun bütün aday öğretmenlerinin zamanının önemli bir kısmını gerçek bir sınıf ortamında, sürekli denetim altında ve yapıcı eleştiriler ararak geçmektedir.

Lisans Eğitimi programının ilkökul öğretmenleri için en olumsuz yönü, onların bir üniversiteyi bitirmenin öğretmenlik diplomasına sahip olmaktan daha iyi olduğuna inanmalarıydı. Şimdi ise, Lisans Eğitimi Diploması alanların, ana derslerinin yanısıra iki ders daha seçmek zorundalar örneğin Fransızca ve Tarih gibi. İngilizce, İrlanda dili, matematik veya coğrafya öğreniliyor ama bu konularda hiç ders vermeden, hiç denetlenmeden mezun oluyorlar ama bu konuları öğretmenlik mesleklerinde öğretebiliyorlardı.

Yetmişli yıllarının sonlarından itibaren zihinsel ve fiziksel özürlü okul öncesi çocukların ve yetişkinlerin eğitimi için özel eğitim programları açılmıştır. Bu eğitim iki dilde yapılmaktadır, çünkü bilindiği gibi İrlanda'da İrlanda dili ve İngilizce olmak üzere iki dil konuşulmaktadır. Üniversiteye girebilmek için iki dilin yanısıra Latince veya modern dillerden birini biliyor olma ve okul bitirme sınavlarında belli bir puan barajını aşmış olmak gerekmektedir.

Öğretmenlerin hizmet içi eğitimlerine çok büyük önem verilmektedir. Taze ekmek iyi, bayat ekmek kötüdür. Öğretmenin yenisi de iyidir ama tıpkı şarap ve peynir gibi eski bir öğretmen belki de genç bir öğretmenden çoğunlukla daha iyidir. Bütün öğretmenler bilirki, öğrenilecek çok şey vardır. Dikkatli bir öğretmen, neyi nasıl öğretmesi veya öğretmemesi gerektiğini öğrencilerini izleyerek bulabilir.

Bu düşünceden hareketle, İrlanda Eğitim Bakanlığı, öğretmenler için devamlı parasız hizmet-içi eğitim kursları ve yaz okulları açar, öğretmenler bu vesileyle, bilgilerini tazeler ve fikir alışverişinde bulunurlar.b

İrlanda'da bir insanın dört yaşından başlamak üzere, en az onbir yılı okulda geçer. İrlanda'da toplam eğitim süresi ondört yıldır ve bu eğitimi tamamlayanların % 40 gibi büyük bir bölümü eğitimlerini yüksek öğrenime devam ettirirler. Öğrenci sayısının çokluğu ve sınıflarda öğrenci sayısının az tutulması sebebiyle, çok sayıda öğretmene ihtiyaç duyulmaktadır. Öğretmen yetiştirmeye ve hizmet-içi eğitime büyük önem verilmektedir; çünkü öğretmenlerin milli eğitim yönlendirmeleri istenmektedir. Öğretmenden beklenen, öğrencilerin kafalarını derme çatma ezber bilgilerle doldurmak değil, öğrencilerin gözlem, karşılaştırma, analiz, muhakeme kabiliyetlerini güçlendirmek, ahlaki değerleri kazandırmak, kendilerini tanımaları ve alçak gönüllü olmalarını sağlamaktır – öğretmenlerin ve öğrencilerin idealleri.

Gariptir ki, İrlanda'daki Üniversite Öğretim elemanları, çoğu ülkede de olduğu gibi, resmi bir öğretmen yetiştirme programından yetişmesi gerekmemek-

tedir, çok şükür, çoğu bir çeşit yetiştirme programından geçmiştir.

Genelde, geri çevirilenler veya iş verilemeyenler "üçüncü dünya ülkelerine" giderler. Benim durumum böyle değil. Başkalarına az sahip olabildiklerimi vermek istiyorum.

Bayanlar ve baylar, İLGİNİZ İÇİN TEŞEKKÜR EDERİM ve İlkur'a harika, hatasız ve simültane çevirisi için, özellikle teşekkür etmek istiyorum. O bir harika!